

MIMOŘÁDNÝ ÚSPĚCH ČESKÝCH A SLOVENSKÝCH RYTCŮ

Zatím se nestalo, aby česká a slovenská známková tvorba svorně bok po boku triumfovaly v prestižní světové soutěži o nejkrásnější známky světa. V závěru loňského roku k této neuvěřitelně příznivé shodě došlo, a to při vyhlášení výsledků soutěže “Grand Prix” ve Vidni.

Z podnětu Organizačního výboru Světové výstavy WIPA 2000 došlo před časem k rozhodnutí uspořádat každým rokem soutěž o nejkrásnější známky světa v absolutním pořadí, tj. bez ohledu na druh a způsob tisku známek, kdy základním kritériem je umělecká hodnota a celkový estetický dojem hodnocených známek. Výsledky bude vyhlášovat speciální odborná jury, ustavená zvláště k tomuto účelu, a to vždy za emise předchozího roku. Vítězná známka bude poctěna Velkou cenou a vydávající poštovní správa obdrží velký reprezentační pohár s vyrytým textem “GRAND PRIX DE L' EXPOSITION WIPA” a příslušným vrocením.

Tuto poctu získala v roce 1999 pro rok 1998 poštovní správa Republiky San Marino za známku 1800 lir k výstavě ITALIA '98, zobrazující plastiku Emilia Greca “Mladá dívka”.

Nás ovšem nejvíce zajímá, že druhé místo celkového pořadí získala krásná Navrátilova – Housova “Prádlena” z emise “Umění 1998” (16 Kč), zároveň nejkrásnější známka České republiky roku 1998!

A hned v “sousedství” na třetím místě stanula na pomyslném bronzovém stupni známka s vynikající rytinou Fero Horniaka, tlumočící nádherný obraz Martina Benky “Krajina z Terchovej” (10 Sk). Toto třetí místo se slovenskou známkou sdílí známka Austrálie 45 c z emise motýlů.

Poštovním správám ČR a SR i oběma Mistrům rydla Bedřichu Housovi a Fero Horniakovi srdečně blahopřejeme! My, sběratelé českých a slovenských známek, sdílíme obrovskou radost všech, kdož mají zásluhu na těchto vynikajících úspěších, z dalšího důkazu, jak vysoce je ve světě ceněno umění Mistrů známkové grafiky České a Slovenské republiky.

Ing. Zdeněk Fritz



Obr. 2

né – velmi zajímavé emise, který hodláme uveřejnit v několika nejbližších číslech MR. Každá ze statí bude věnována jedné nebo nejvýše dvěma jednotlivým hodnotám emise. Dnešní úvodní studie zpracovává hodnotu 1,40 Kč, která podle našeho názoru nejlépe dokazuje, jak zmíněný způsob přípravy TF ovlivnil typologii emise.

Vydání známek a základní technické údaje

Vydání emise bylo oznámeno opatřením č. 128 Věstníku Ústřední správy spojů č. 16/1966, str. 75 ze dne 21.4.1966 [1] s platností známek od 25. dubna 1966. Jejich platnost zanikla až po 27 letech (!) dnem 30.9.1993 v souvislosti s rozpadem Československa. Příležitostí k vydání bylo mistrovství světa v rybolovné technice, konané ve dnech 3. až 5. září v Československu, a to ve Svitu pod Tatrami, pod patronátem Mezinárodní konfederace sportovního rybářství (CIPS) [2]. Emise obsahovala 6 hodnot: 30 h, 60 h, 1 Kčs, 1,20 Kčs, 1,40 Kčs a 1,60 Kčs. Obrazové předlohy vypracoval Vincenc F. Vingler, akad. sochař a malíř. Jejich reprodukce zhotovily Polygrafické závody a tisk barevným ofsetem provedl Kartografický a reprodukční ústav, obojí v Bratislavě. Tvrdí se [3], že ofsetové fólie (TF) obsahovaly pro prvních pět hodnot vždy 2 x 100 ZP (tedy 2 přepážkové listy), zatímco pro nejvyšší hodnotu 1,60 Kčs pouze 2 x 50 ZP. Zatímco poslední údaj je jistý (mj. i Věstník uvádí tisk “v listech o 50 kusech”, a to nesprávně dokonce u všech hodnot!), TF 2 x 100 je sice pravděpodobná, ale podle odlišností výskytu různých vad na PL a také podle identifikačních znaků na okrajích PL prokazatelná jen na některých hodnotách, na ostatních nikoli, což by mohlo vést k názoru také o tisku TF 1 x 100. Proč byla u jedné hodnoty použita TF 2 x 50, je a asi už zůstane otázkou; snad to souviselo se skutečností, že hodnota 1,60 Kčs byla zvolena vydavatelem na tzv. hodnotu “vázanou” s minimálním nákladem pouhých 380 000 kusů, což je např. cca 8krát méně než u nejpotřebnější hodnoty 60 h (3,13 mil. kusů). Zde by definitivní názor mohla poskytnout pouze konzultace s pamětníky tisku.

Formát známek je dán rozměry mezi osami sousedních perforačních řad (obrazy nemají rámečky!), a to 30 x 40 mm pro hodnoty ostatní. **Perforace** je hřebenová rozměru 13 1/4: 13 1/2 (30 h), resp. 13 1/2:13 1/4 (ostatní hodnoty). Postupuje u hodnoty 30 h zprava doleva, u dalších hodnot shora dolů s výjimkou hodnoty 1,60 Kčs (zdola nahoru). U hřebenové řady přesahují do okrajů archu vlevo a vpravo 4 perforační otvory. Zajímavé, i když dosud neověřené tvrzení se traduje od uveřejnění článku [3], že perforace známek prý nebyla prováděna v Bratislavě, nýbrž po rozřezání TL na PL až v tehdejší Tiskárně spojů

v Praze, kde byla údajně instalována nová hřebenná perforačka rozměru 13 1/2 (evidentně nesprávný údaj!). Rozpor s tímto tvrzením vyžaduje také hodnota 1,60 Kčs, u níž se zdá, že celý tiskový list byl nejprve operforován před rozřezáním na 50kusové PL.

Papír známek je spíše bílý nebo mírně nažloutlý, i když je rozšířen názor, že častěji je až silně krémově nažloutlý, u některých hodnot obojí, u hodnoty 1,60 Kčs jen bílý. Zbarvenost papíru na lici má však jiný původ – celoplošný **tónový podtisk** krémového odstínu v různé intenzitě, rovněž ofsetový. Důkazem jsou ojedinělé výskyty zcela zřetelného rozhraní tohoto podtisku na okraji archu, kde je mnohem světlejší barva samotného papíru dobře patrná. Tento jev se vyskytuje především u hodnoty 1,40 Kčs, jak bude zmíněno dále.

Lep známek je bílý nebo mírně nažloutlý, vždy však čtvercově **rastrovaný** na uhlopříčku. **HODNOTA 1,40 Kčs (LÍPEŇ, LIPAN – THYMALLUS THYMALLUS L., obr. 1)**

Na velkém množství ZP přepážkového listu lze nalézt výrazné i drobné až velmi drobné deskové vady. Tato skutečnost je ostatně vlastní všem hodnotám emise. V našem detailním popisu se však věnujeme jen takovým, které jsou dobře rozeznatelné buď pouhým okem nebo pod nevelkým zvětšením 2x až 3x. Jsou to tyto (vyobrazení s odkazy na ZP číslicemi viz na obr. 2):

- ZP 1** – modrá oblouková čára rozpětí cca 2,5 mm mezi okem a obrysem žáber, přetínající malý růžový trojúhelník na hlavě ryby; pravidelně se opakuje v celém 1. a 6. sloupci, tj. na ZP 1, 11, 21 atd. až 91 a také 6, 16, 26 atd. až 96.
- ZP 2** – černá šikmá čárka (hnědočerná) v horním cípu ocasu ryby; pravidelně se opakuje v celém 2. a 7. sloupci, tj. na ZP 2, 12, 22 atd. až 92 a také 7, 17, 27 atd. až 97.
- ZP 38** – drobná modrá svislá čárka pod “40”.
- ZP 45** – vodorovná modrá čára u konce hřbetní ploutve vpravo;
 - dvě modré tečky nad písmeny “en” (ensko); obojí se opakuje na ZP 50 (souvislost s překopírováním 50kusového “půlarchu” na 100kusový PL).
- ZP 48** – svislá černá čárka délky cca 2 – 3 mm (různé zřetelná) se 2 černými body vlevo od ní v pravém horním rohu ZP těsně u křížení perforace.
- ZP 50** – viz totéž jako na ZP 45.
- ZP 51** – vodorovná světlá čárka délky 4 mm (vynechání šedé barvy) přes levou skupinu kamenů.
- ZP 53** – šedá svislá čárka a vpravo od ní ještě krátká červená přímo u perforace resp. v ní v pravém horním rohu na úrovni mezi 3. a 4. otvorem shora;
 - kontrolní vada: modrý bod těsně vlevo u břišní ploutve.
- ZP 58** – viz totéž jako na ZP 53.
- ZP 60** – červená skvrna u břišního obrysu ryby.
- ZP 62** – velká žlutá skvrna jako pátý kámen pravé skupiny kamenů pod břichem ryby – velmi výrazná vada!
- ZP 67** – velká žlutá skvrna dole u obrysu ocasní části ryby – velmi výrazná vada!
- ZP 68** – drobný červený bod za písmenem “o” (nsko) těsně u perforace.



Obr. 3



Obr. 4



Obr. 5

- ZP 69** – drobná svislá červená čárka pod slovem “Lipník”.
- ZP 77** – zelenomodrý řetěz bodů (jakoby vodorovná čárka délky 1,2 mm) v pravém horním rohu u perforace.
- ZP 79** – černá vodorovná čárka délky 8 mm mezi písmeny “oven” a pravou skupinou kamenů – velmi výrazná vada!
- ZP 83** – drobná červená čárka pod “0” hodnotového údaje “140”.
- ZP 97** – zbarvení posledního kamene levé skupiny kamenů a prvního kamene pravé skupiny výrazně světlejší.

Identifikační znaky na okrajích archů (na dosud prověřeném materiálu jsou tyto charakteristiky shodné, což svědčí spíše proti TF 2 x 100 stejně jako identické DV na jednotlivých ZP – a žádné další):

- a) horní, dolní a levý okraj bez jakýchkoliv rozeznatelných znaků;
- b) pravý okraj: v některých případech rozhraní krémového podtisku, jak zmíněno výše (obr. 1).

Závěry

Známky hodnoty 1,40 Kčs jsou pozoruhodné a významné tou skutečností, že na PL existují výrazné deskové vady, které lze oprávněně spíše nazvat deskovými odchylkami: **na všech známkách 1. a 6. sloupce je to výrazná mírně prohnutá čára rozpětí cca 2,5 mm modré barvy** (v místech překryvu se žlutou barvou působí jako modrozelená) mezi okem a obrysem žábry ryby. Je oprav-

Mistrovství světa v rybolovné technice 1966

ÚVOD

Poněkud obsáhlý název v titulu je oficiálním pojmenováním šestiznámkové příležitostné emise z roku 1966, která je mezi sběrateli známá spíše pod stručným označením “Ryby” (Pof. 1517 – 22). Je emisí tématicky i výtvarně přitažlivou, graficky řešenou velmi čistě a originálně. Jako teprve třetí emise v čs. známkové tvorbě je vytištěna vícebarevným ofsetem (nepočítáme košíčky aršík s jednobarevnými známkami), jehož kvalita je na svou dobu velmi dobrá.

V současné době emise nevyvolává zvláštní filatelistický zájem. Ukážeme, že ne zcela oprávněně. Zatím se má za to, že veškeré zajímavé aspekty těchto známek byly zmapovány, že nejvýznamnější zajímavosti je existence dvou typů u hodnoty 1 Kčs (“rovná” a “šikmá” pata jedničky) [6] a dále už jen nevelké množství výraznějších charakteristických vad (DV) na některých známkových polích (ZP) jednotlivých hodnot [4, 5, 7]. Současný speciál POFIS jich eviduje u 5 hodnot celkem 13. Tim se zájem o emisi jakoby vyčerpal a o dalším jejím zkoumání nenajdeme v existující odborné literatuře s výjimkou studie [7] (1981) žádné informace.

Konkrétně je tedy známo, že tzv. II. typ hodnoty 1 Kčs (“šikmá” pata číslice “1”) existuje v celém 2. a 7. sloupci každého stokusového pře-

pážkového listu (PL). Toto rozložení je evidentně důsledkem vytvoření tiskové formy (TF) užitím pětikusového pásku pomocné sestavy (5 ZP vedle sebe), která byla do sestavy PL překopírována celkem 20krát, a to ve dvou fázích – nejprve vznikl 50kusový “půlarch”, tj. pětípás 10x pod sebou, následně překopírováním byl vytvořen 100kusový “PL”, avšak jen pro 5 hodnot – kromě hodnoty 1,60 Kčs. Odlišnou jedničku na pásku obsahoval druhý diapozitiv (pro černou barvu). Rozdílnost obou detailů je poměrně jemná, ale protože byla jasně patrná (nebyla skryta v kresbě obrazu ryby), byla zřejmě rychle identifikována a brzy akceptována jako typologický rozdíl [6]. Na tomto místě je třeba říci, že představa vyslovená v [7] o jakémsi “vlepování” hodnotového označení do volných míst na obraze známky pro 5 ZP pomocné sestavy a tím vzniklé tvarové difference

Obr. 1



“I” je přinejmenším pochybná. Ofset je totiž, jak známo, v podstatě kopírovací technikou výroby TF. Metoda výměny hodnotového označení vlepením odlišných číslic do **stejněho obrazu** se používala v “archaických” dobách knihtisku (Osvobozená republika, Holubice, novinové atd.).

Dnes je však málokomu známo, že uvedený princip přípravy TF, platný pro všechny hodnoty a jejich barvy, vedl i u některých jiných hodnot k analogickému jevu typických odchylek, které jsou svou zřetelností stejně významné jako u hodnoty 1 Kč, ba dokonce v jednom případě i výraznější. Rovněž je velmi málo známo, že u samotné hodnoty 1 Kč existuje opět v celých sloupcích – tentokrát ve čtvrtém a devátém – odchylka u paty “rovné” jedničky, kterou by bylo možno nazvat podtypem Ia, a dále že typ II má kromě sešikmení “I” ještě jeden výrazný znak rovněž v červené barvě na jiném místě kresby známky (blíže viz u popisu známky 1 Kč). Podrobné studium bloků a archového materiálu všech hodnot dále odkrylo množství někdy i výrazných vad původu primárního i sekundárního, a to prakticky u všech barevných fází.

Všechny uvedené okolnosti vedly autora k sepsání seriálu speciálně zaměřených statí o jednotlivých hodnotách této – jak je dnes již nepochyb-